

Dr. Kovács Kázmér

Tisztelt Elnök Úr, Tisztelt Szekció ülés, Hölgyeim és Uraim!

A kitűnő előadás és korreferátum után nehéz helyzetben vagyok, de kísérletet teszek rá, hogy ne okozzak csalódást.

Engedjék meg, hogy mielőtt korreferátumom konkrét anyagára rátérnék, néhány gondolatot kiemeljek a négy napos konferencia első három napjának egyes előadásaiból, mert úgy vélem, ezek a gondolatok, melyeket az előadók is súlypontinak szántak, közvetve vagy közvetlenül összefüggésbe hozhatók a polgári perrendtartás reformjával összefüggésben általam javaslatba hozni kívánt megoldásokkal.

Az Alkotmánybíróság elnöke kiemelte, hogy a jogérvényesítés tényleges feltételeit kell megteremteni, és kiemelte az értékválasztás fontosságát.

A Legfelsőbb Bíróság elnöke megosztotta velünk a bírósági vezető dilemmáját azzal összefüggésben, hogy biztosítania kell egyrészt a bíróságok működőképességét, másrészt a bírói függetlenséget. Kiemelte a bírói felelősségtudat szerepét. Papp Sándor, a Debreceni Ügyvédi Kamara elnöke a felelőség és hivatástudat mellé tette fontossági szempontból a hivatásszeretetet.

Harmathy professzor úr, mintegy hangosan polemizált önmagával annak kapcsán, hogy kelle-e új Ptk. és figyelmünkbe ajánlotta, hogy a végső döntés előtt minél többet merítsünk a nagy öregek tanulmányaiból.

Ahogy Gáspárdy professzor úr előadásából is kitűnt, a polgári perrendtartás folyamatos megújuláson megy keresztül, a reformtörekvések az elmúlt évtizedek történetét is végigkísérik.

Ismeretes, hogy 1982-ben az Igazságügyi Minisztériumban létrehoztak egy kodifikációs bizottságot, mely hét évig dolgozott és végül anélkül oszlott fel, hogy munkáját befejezte volna.

1991 májusában egy újabb kodifikációs bizottság jött létre az új Pp. előkészítésére, esetleg annak novelláris változtatására.

Köztudomású az is, hogy az utóbbi időben a Pp. módosításának lényeges elemeit jelentették a népi ülnöki rendszer szűkítése, az ügyész általános perindítási jogkörének megszüntetése, a kötelező jogi képviselő körének bővítése, a munkaügyi és a gazdasági bíróságok eljárásának újraszabályozása, a perorvoslati rendszer megváltoztatása, a felülvizsgálati eljárás bevezetése stb.

A korábbi előadásokból kitűnt, hogy Európa-szerte nem ismeretlen jelenség a bírósági ügyek számának rendkívüli megnövekedése. Utalt erre német vendégünk is, aki elmondta, hogy a Szövetségi Köztársaságban is hasonló gondokkal küszködnek ottani kollégáink.

Engedjék meg, hogy egy emlékképemet felidézzem a témát illetően. Több mint 20 évvel ezelőtt, amikor polgári eljárásjogból írtam egyetemi szakdolgozatot, kezembe került egy könyv még a két világháború közötti időszakból, melynek sokatmondó címe volt: A perádat csökkentése.

Annak ellenére, hogy a felsorolt példák szerint a gond nem újkeletű, annak jelenlegi alakulását már olyan súlyúnak lehet tekinteni, ami szinte szükségállapotot teremtett a bíróságokon. A szükségállapot viszont rendkívüli intézkedéseket igényel. Engedjék meg, hogy ebben a tekintetben – bizonyos önkényességgel – eltérjek az előadás címétől és olyan megoldási módokról beszéljek, amelyek már a hatályos Pp. módosítása előtt is módot adnának a kialakult súlyos helyzet enyhítésére.

Az Igazságügyi Minisztérium a kialakult helyzetben – nyilván már társszervezetek megkeresése mellett – a Budapesti Ügyvédi Kamara elnökségéhez is fordult, hogy tegyünk javaslatot, milyen lehetséges módjait látjuk az eljárás racionalizálásának, a pertartam csökkentésének.

Az erre a célra létrejött munkabizottság javaslataiból ismertetnék néhányat.

A Polgári perrendtartáshoz minden gyakorló jogásznak lenne néhány hasznosnak vélt észrevétele, rendszerint abból az aspektusból, melyből maga is valamilyen módon szenvedő alanyává vált az eljárásjogi előírások által teremtett akadályoknak.

Magunk részéről a leghiábavalóbb időfecsérlésnek a keresetlevél benyújtásától az első tárgyalásig tartó, gazdasági bíróságnál igen gyakran fél évnél is hosszabb időt tekintjük.

Célszerű lenne akár 10-15 perces időközökkel a keresetlevél benyújtását követő 2-3 héten belül az első tárgyalások megtartása, melyek tényleges tartalmuk szerint a későbbi tárgyalás előkészítését szolgálnák, ezért lényegében ezek előkészítő tárgyalások lennének, anélkül, hogy így neveznénk őket (Pp. módosításáig)

Ezen a tárgyaláson nem kerülne sor a felek részletes meghallgatására, viszont az alperes rákényszerülne érdemi ellenkérelme előterjesztésére.

Jelenleg ugyanis az a visszás helyzet alakult ki, hogy az alperes akkor is ráér a Pp. 125. § (4) bek. alapján érdemi ellenkérelmét az első tárgyaláson előterjeszteni, ha erre a kereset benyújtásától számítva akár csak 8 hónap múlva kerül sor.

Tarthatatlan, hogy miután a perindítás hatályai a keresetnek az ellenféllel való közlésével állnak be (Pp. 128.§), viszont a bíróság a keresetet az ellenféllel hivatalosan nem közli, az alperes a perindítást követően akár fél év múlva is a per tárgyát elidegenítheti, megterhelheti, a felperes kielégítésének fedezetét elvonhatja, egyéb rosszhiszemű eljárással lehetetlenné teheti az igény eredményes érvényesítését, miután vele szemben a perindítás hatályai a keresetről történt hivatalos tudomásszerzés hiányában még nem álltak be.

Az 1952. évi III. tv. megszövegezése azt az idealisztikus állapotot tükrözi, amely abból indult ki, reális esélye van a bíróságnak arra, hogy a kézhez vett keresetlevél alapján „az eljárás gyors lefolytatása céljából tényleg minden szükséges intézkedést megtegyen annak érdekében, hogy a per lehetőleg egy tárgyaláson érdemben elbírálható legyen” (Pp. 124.§).

Ha egyszer arra nincs manapság lehetőség, hogy ez a gyakorlatban a ritka kivételektől eltekintve – előfordulhasson, akkor legalább alkalmazkodni kell a jogalkalmazóknak a megváltozott helyzethez, és az első tárgyalás időpontját kell előrehozni legalább formális tárgyalás tartásával.

A folyamat ugyanis jelenleg öngerjesztő.

A bíróság munkája ellehetetlenülését a rosszhiszemű alperesek már rég felismerték, ezért gazdasági érdekeiknél és amoralitásuknál fogva olyan ügyekben is bírósági út igénybevitelére kényszerítik ellenfelüket, melyek számukra eredményes kimenetelére ténylegesen semmi esélyük sincs (hacsak az időnyerést nem tekintjük annak).

Amennyiben eleve esélytelennek mutatkoznának a per kikényszerítésére, de főleg elhúzására irányuló rosszhiszemű törekvések, akkor ezáltal eleve kevesebb ügy kerülne bíróságra, és így jobb esély mutatkozna az egyéb ügyek elmélyült vizsgálatára, a ténylegesen jogvitás ügyek relatíve gyorsabb befejezésére.

Megjegyzendő, hogy fentiekre célszerű technikák a múltban kialakultak és azok közül érdemes lenne különösen a jelenlegi szükséghelyzetben néhányat feleleveníteni. Az idősebb kollégák emlékeznek rá, hogy az ülnökrendszer bevezetéséig ismeretes volt a Markó utcai bíróságon az ún. felhívás tartásával összekötött első tárgyalás, ami tartalmilag azt jelentette, hogy a bíróság csoportvezetője, kisebb bíróságokon elnöke, hetente 1-2 napon az elmúlt időszakban érkezett keresetek alapján a kibocsátott idézésekre csoportosan a bíróság előcsarnokában vette számba a megjelenteket.

Nyomban kiderült, hogy egyes esetekben a felperes vagy az alperes távolmaradása folytán mikor van helye az eljárás megszüntetésének, mikor meghagyás kibocsátásának, mikor kötnek nyomban egyezséget a felek akár a kereset szerinti vagy attól részben eltérő tartalommal.

Ebben az eljárásban, a technikai lebonyolításban a bírósági fogalmazóknak és titkároknak komoly szerepük lehetne (ez az eljárás egyébként emlékeztet a hatályos Pp. 127§-ában írt eljárásra).

Amennyiben – amint ez várható az ügyek javarészában – az ügy nem zárul le a felek számbavételével vagy közös akaratnyilvánításával, akkor a dolgozószobájukban várakozó bírák részére át lehet adni a kereseteket és mellékleteiket, akik aztán 20-25 perces időközökkel – felpereseket követelésükre, az alpereseket védekezésük irányára nézve megnyilatkoztatják, majd ezt követően az ügyet érdemi tárgyalásra elnapolják.

A tárgyalási időköz ebben az esetben tehát csak a peres feleket illetné meg, a bírák akkor és ott ismernék meg a felperes keresetét, amikor már „tárgyalják” is, ezért ez az eljárás az abban részt vevő bírától kétségtelenül alapos szakmai tudást igényel. Rögtön mód nyílna a bírói függetlenség sérelme nélkül differenciálni a bírák között anyagilag abból a szempontból, hogy vállalják-e vagy sem az ilyen természetű megméretést. Nem vitás az sem, hogy a nehéz, összetett ügyekben a most indítványozott gyakorlat lényeges könnyítést nem jelentene. Mégis a formális teendők felgyorsításával elejét vehetné annak, hogy ürügyek keresésével érdemes legyen nyilvánvalóan jogszerű követelések felpereseit a bíróságra kényszeríteni.

Célszerű lenne, ha a Legfelsőbb Bíróság néhány közzétett eseti döntésében publikussá tenné olyan állásfoglalását, miszerint az officialitás elve (Pp. 3. § (1) bek.) nem jelenti azt, hogy a bíróságnak polgári perben nyomoznia kell.

A bizonyítás felvételének szükségessége hivatalból legfeljebb akkor jöhet szóba, ha annak elmaradása reálisan és közvetlenül végsőfokon olyan bírói döntés veszélyével járna, melyre tekintettel bírói egyezség esetén a Pp. 148. § (2) bek. második fordulata alkalmazásával lenne helye, vagyis egyezséget sem lehetne jóváhagyni, mert az a felek méltányos érdekeivel, vagy a jogszabályokkal ellenkezne.

A bírósági befejezési statisztikában a szünetelés csak akkor minősüljön befejezésnek, a az eljárás ténylegesen meg is szűnik a szünetelés nyomán. Ezzel elejét lehetne venni a formális és csak a statisztika javítását célzó, de valójában az ügyeket konzerváló megoldásoknak.

A bírósági munkában a korábbinál is nagyobb szerepet játszik a szakértői bizonyítás. Egyik korábbi előadással kapcsolatban elhangzott hozzászólás szerint a bírósági ügyek több mint 50%-ában vesz részt így vagy úgy igazságügyi szakértő. Többirányú indítványt ajánlanék megfontolásra az ún. magánfelkérésre előterjesztett szakvélemények értékelésével kapcsolatban.

Az egyik, hogy egyes bírák részéről olyan esetekben is idegenkedés figyelhető meg a peren kívüli eljárásban a felperes vagy képviselője által beszerzett szakvéleményt adó szakértő kirendelésétől, mikor arra tényleges indok nincs. Szélesíteni kellene azt a bírói gyakorlatot, hogy amennyiben a felperes igazságügyi szakértőtől származó szakvéleményt csatolt a keresetleveléhez és a csatolmány feltűnő hibában nem szenved, sőt az iratokból megállapítható, hogy a felkért szakértő a szakértői szemléből kellő előzetes időben az ellenérdekű felet tájékoztatta, aki azonban a szemlén nem jelent meg, védekezést nem terjesztett elő, akkor a bíróság a perben rendelje ki hivatalosan is ezt a szakértőt, ugyanakkor adjon az alperesnek módot arra, hogy más szakvélemény csatolásával kísérelje meg gyengíteni a felperesi álláspontot, amennyiben annak szakértői megállapításaival nem ért egyet.

A fenti indítvány nem mond ellent azon vélekedésnek, hogy tarthatatlan állapot és igazgatásilag is elejét lehetne venni, hogy az igazságügy-miniszter rendeletével kijelölt Igazságügyi Szakértői Felülvéleményező Bizottságok tagjai, sőt elnökei a már folyamatban levő peres ügyekben az utóbbi időben lassan rendszeresen a bíróságilag kirendelt szakértő szakvéleményének előterjesztése után az ellenérdekű féltől magánfelkérésre megbízást fogadnak el és „magán” szakvéleményt adnak.

Nem arról van szó, hogy a bizottságok tagjai ne járhatnak el magánszakértőként vagy akár bíróság által kirendelt első fokú szakértőként egyéneként is, hanem kizárólag arról, hogy már folyamatban lévő peres ügyek – lévén, hogy ők hivatalból eshetőlegesen a „másodfokú bíróság tagjai”, magánfelkérésre „másodfokú” döntést ne terjeszthessenek elő. Döntse el előzetesen minden olyan szakértő, aki a Felülvizsgálati Bizottság tagjaként szóba

jöhet, hogy a bizottsági munka, vagy a magánfelkérésekből adódó munka lehetőségét választja szívesebben, ha a perben már más szakértőt rendelt ki a bíróság, hiszen az összeférhetetlenséget nyilvánvalóan nem oldja meg a kérdés olyan formális elintézése, hogy a perben kirendelt szakértő szakvéleményt készítő felülvizsgálati elnök vagy tag a Felülvizsgálati Bizottságból alkalmilag kimarad.

A kérdés rendezésével elejét lehetne venni annak a szélesedő sajtókampánynak is, ami egyre inkább kifogásolja ezt a tényleges összeférhetetlenséget eltűrő szakértői gyakorlatot.

Apróságnak tűnő "ügyvéd-, ügyfél-, szakértő-, tanú-centrikus", de talán méltányolható javaslat, hogy az idézéseken - hangsúlyozottan minden kötelezettségvállalás nélkül - a bíróság tüntesse fel, hogy milyen időtartam mellett tervezi a tárgyalás tartását, mikorra tűztesse vagy tűzi ki a soron következő aznapi következőt.

Szintén a szakértői bizonyítással függ össze, de más aspektusból, hogy azokat az ügyeket, melyekben kizárólag az összecszerűség a vitás, célszerű lenne valahogy ahhoz hasonlóképpen csokorba gyűjtve tárgyalni és kitűzni, mint ahogy a bontóperes bírók a közös megegyezéses bontóperi kereseteket szokták.

Kétségtelen, hogy az összecszerűségi vita nem jelenti a vita hiányát, de mégis jelenti azt, hogy a perben elsősorban szakértői kérdések merülnek fel, ezért például lehet az ügyeket a kirendelt szakértőkhöz csoportosítani, azonos napra azokat az ügyeket kitűzni, melyekben azonos szakértő lett kirendelve, ezáltal is biztosítva, hogy a szakértő jelen legyen, a szakvéleményt időben előterjessze, szükség esetén váratlan helyzetben is rendelkezésre álljon stb. Az ilyen ügyekben – amennyiben az alperesi nyilatkozat rendelkezésre áll – a jogalapi elismerésre nézve a szakértői bizonyítás elrendelésével még akkor is felesleges a tárgyalásig várni, ha a tárgyaláson felmerülő adatok alapján a szakvéleményt utóbb esetleg még ki kell egészíteni.

Fenti célszerűségi javaslatok átmenetileg a jelenlegi helyzethez képest elfogadásuk esetén talán jelenthetnek bizonyos előrelépést a hátralék feldolgozásában, vagy csökkenésében, de átütő változást kétségtelen csak a törvény novelláris módosítása hozhat.

Már korábban szó volt az officialitás elvének érvényesüléséről. Ez a szabály szoros összefüggésben van a Pp. 235.§ (1). bek. második mondatával is, mely lehetővé teszi minden korlát nélkül, hogy a fellebbezésben új tényt is lehessen állítani, új bizonyítékra is lehessen hivatkozni.

Nagyon valószínű, hogy ez a szabály egyrészt biztatást ad a rosszhiszemű perhúzó eljárási cselekményekre, másrészt összefüggésben a Pp. 3. §-ával, különösen az önmagukban kevésbé biztos elsőfokú bíróságokban joggal vált ki olyan aggodalmat, hogy döntésüket másodfokon megváltoztatják, hatályon kívül helyezik, amennyiben a végsőkéig nem merítik ki a mégoly rosszhiszemű és perhúzó alperesi kifogások ellenőrzését is. Tudom, hogy legtöbbször számos példát tudnánk erre felhozni, hadd utaljak most saját praxisomból egy szélsőséges esetre, amikor egy gépjármű jótállási perben a forgalmazó vállalat a fellebbezési eljárásban új tényként hivatkozott arra, hogy a javítás alatt a gépkocsit a szervizéből ellopták, és ezt ki kell vizsgálni. Amikor döntően az emiatt a bejelentés miatt a keresetnek helyt adó ítéletet hatályon kívül helyező másodfokú határozat után a felperes a szerviz vezető által kiállított okirattal igazolta, hogy az alperesi bejelentés teljességgel megalapozatlan és a kocsi változatlanul a szervizben van, akkor az alperes arra az újabb kifogásra tért át, hogy az a szerviz, amely több ízben díjmentesen javította a jótállási idő alatt a gépkocsit, nincs is vele erre nézve szerződéses kapcsolatban, tehát a jogosulatlan javítással a felperes a garanciát elveszítette.

A bíróság ebben a kérdésben is újra felvette a bizonyítást a korábbi egyértelmű alperesi perelhúzó eljárás ellenére, nyilvánvalóan egy újabb hatályon kívül helyezéstől tartva.

Amikor fenti szabály módosítását javasoljuk, természetesen nem arra gondolunk, hogy a büntetőeljáráshoz hasonló felülmérlegelési tilalmat kellene polgári perben bevezetni, de arra igen, hogy a beneficium novorum elvének határt kellene szabni és feltételekhez kötni, hogy mikor lehet fellebbezésben új tényt állítani, vagy új bizonyítékra hivatkozni.

Jelenleg a bizonyítási indítvány késedelmes előterjesztésének nem mellőzés, hanem legfeljebb egy esetleges pénzbírság a szankciója, amely önálló fellebbezhetősége folytán éppen az ellenkező hatást váltja ki mint amelyre rendeltetett, nem az eljárás gyorsítását, hanem további lassulását eredményezi, ezért a bírák alig alkalmazzák.

A kör bezárult, megoldást az angolszász joghoz hasonló megoldás jelenthet, ahol ismeretes olyan gyakorlat, hogy a késedelmesen előterjesztett bizonyítékot a bíróság ugyanolyan szigorúan mellőzi fegyelembé venni, mint mondjuk a késedelmesen előterjesztett és nem igazolt jogorvoslatot.

Az általam javasolt megoldás végül is azonos töről fakad, mint a Gáspárdy professzor által javasolt felülvizsgálata az ún. igazságprincípium érvényesülésének.

Felvethető olyan ellenérv, hogy a Pp. javasolt módosítása a perújítások számának szaporodását fogja eredményezni. Ez lehetséges, de lévén a perújítás köre részint korlátozott, másrészt a perújítási ügyben eljáró bíró mérlegelésén fog múlni hogy a jogerős ítélet végrehajtását felfüggeszti-e vagy sem, ezáltal a rosszhiszemű perelhúzó „birtokon kívülre” fog kerülni és kétszer is meggondolja, hogy ennek a kockázatnak kitegye-e magát tényállítása, vagy bizonyítékai késedelmes előterjesztésével.

Természetesen mind az officialitás, mind a beneficium novorum elvének szűkülése dominószzerűen vonja maga után egyéb perjogi intézmények megreformálásának szükségességét.

Miután kevesebb garancia maradna az igazság kiderítésére hivatalból, ezért annak egyéb intézményes biztosítékaként, ha nem is teljes körben, de alapkérdésként merül fel az ügyvédkényszer terjedelmének jelenlegihez képest bővebb meghatározása. Mindenképpen indokoltnak látszik:

- valamennyi cégeljárásban (nemcsak az okiratok szerkesztése során, hanem az eljárás menetében is)
- gazdálkodó szervezetek egymás közötti pereiben
- értékhatártól függően további polgári peres ügyekben
- valamelyik peres fél tartós akadályoztatása esetén
- másodfokú és felülvizsgálati eljárásban

Szintén összefügg az előzőekkel, hogy mellőzni kellene a bírói tevékenységgel összeférhetetlen, a kioktatási kötelezettséggel összefüggő előírásokat. Tarthatatlan eredményre vezet, ha egy bíró például kioktatja az alperest a viszontkereset előterjesztésének szükségességére, majd azt elutasítja.

A javasolt eljárásjogi módosításokkal kerülnének a dolgok a helyükre, a bíró nem képviselné a felek érdekét, viszont dönthetne, a feleknek pedig nem olyan képviselőjük lenne, akinek ez a foglalkozása. Az ügyvédkényszer bővülésével az alaptalan pereskedés drágulna, ami szintén az elérni kívánt cél irányában hatna.

Ugyanakkor egyes, ún. bagatell ügyekben feleslegesen engedi meg a hatályos Pp. a felülvizsgálat lehetőségét, azt elsősorban összegszerűségi alsó határhoz kellene kötni. Racionálisan aligha magyarázható, hogy akár több hónapig nem kerül sor az idézés kibocsátására, ugyanakkor egy párezer forintos jogvita ügyében végső fokon a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati tanácsának munkáját lehet kikényszeríteni.

A Budapesti Ügyvédi Kamara elnöksége a korábban említett célszerűségi javaslatokon túlmenően egyéb módon is kísérletet tett, hogy aktívan részt vállaljon a vázolt probléma megoldásában.

Ezzel a kijelentéssel nem arra utaltam, hogy a rendelkezésünkre álló eszközökkel folyamatosan igyekszünk a kar tagjait olyan munkára inteni, amely közös igazságszolgáltatási érdek. Ezt ugyan meg tesszük, de tudomásul kell venni, hogy az alperesi jogi képviselő nyilván az alperesi gazdasági érdek szolgálatában kell tevékenykedjen, és nyilván ennél fogva mindaddig nem fog alperesi oldalon az eljárás gyorsítására törekedni, amíg megbízójának erre irányuló gazdasági érdekelttségét nem tudja hivatkozási alapként felmutatni.

A Kamara tehát látva a bíróság munka ellehetetlenülését, különösen a gazdasági bíróságok túlterheltségét és figyelembe véve, hogy az egész világon egyre jobban előtérbe kerül a választottbíráskodás, mint alternatív döntéshozó fórum igénybevétele, a termelés, a kereskedelem, a piac résztvevői között felmerülő jogviták gyors, kevésbé költséges és egyszerűen végrehajtható rendezésére munkacsoportja útján kidolgozott egy mintaszabályzatot az eseti választottbíráskodásra.

Mint ismeretes, az eseti választottbíráskodás a hatályos magyar polgári eljárásjogban létező, de üres jogintézmény, mert nincs tudomásunk róla, hogy a Pp. hatálybalépése óta akár csak egy eseti választottbírói döntés, de akár alávetés is történt volna.

A Budapesti Ügyvédi Kamara ahhoz kíván segítséget nyújtani, hogy ez a formailag létező jogintézmény tartalommal telítődjék, egyúttal részbeni segítséget nyújtva mind a munkateher súlya alatt ellehetetlenülő gazdasági bíróságoknak, mind a döntésre sokszor évekig eredménytelenül váró és emiatt egyre kétségbeesettebb jogkereső közönségnek.

Anélkül, hogy ennek a mintaszabályzatnak a lényeges rendelkezéseit most ismertetném, a Pp. várható reformjával összefüggésben szeretnék utalni a következőkre röviden. A Pp. XXIV. fejezete öt paragrafusban szabályozza a választottbíráskodás alapvető szabályait, melyből ténylegesen négy paragrafus foglalkozik a választottbíráskodás eljárással általában, ugyanakkor gyakorlatilag ez a négy paragrafus egyáltalán nem hatályosul, mert az egyedül ténylegesen működő választottbíráskodásra, a Magyar Gazdasági Kamara mellett szervezett Kamarai Választottbíráskodás eljárássaira a négy paragrafusból három rendelkezései nem alkalmazhatók.

Az MGK melletti Kamarai Választottbíráskodás tehát törvény által privilegizált helyzetben van, ami nem indokolható, és amennyiben a jogalkotó komolyan gondolja az alternatív bíráskodás szélesítésének szándékát, akkor az egységesebb szabályozás irányában kell lépést tennie. Ennek során egységesíteni kellene a választottbíráskodás ítéletek hatályon kívül helyezésének lehetőségét, esetleg állandó választottbíráskodás formát kellene nemcsak a Gazdasági Kamara (amely egyébként is átszervezés alatt áll), hanem akár a Budapesti, vagy az Országos Ügyvédi Kamara mellett is lehetővé tenni. Ez annál is inkább indokolt lenne, mert az ügyvéd kamarai belépés ma már minden kellően szakképzett jogász alanyi joga, ugyanakkor a felek nyilvánvalóan gondoskodni fognak a bírókijelölés során arról, hogy csak megfelelően képzett személyt fogadjanak el döntőbíróként.

Visszatérnék tehát azokhoz a gondolatokhoz, ahonnan felszólalásomat indítottam, a Solt elnök úr által említett hivatástudathoz, a Papp Sándor elnök úr által említett hivatásszerethez, és azok fontosságának elismerése mellett egy további szempontot szeretnék kiemelni az új Pp. elfogadásáig, de akár az új Pp. novella elfogadásáig terjedő időszakra, a meglévő szabályok racionális felhasználásának követelményét.

(Elhangzott a II. Magyar Jogászgyűlésen 1994. október 6-án Siófokon)